

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

Nummer 2 • 2017 • Årgång 72

Från klient till vägledare

- En resa genom kriminalvården

En blick tillbaka

- Om hur kriminalvårdsreformen föddes

Narkotikapolitik idag

- Från Kriminalistföreningens årsmöte

Socialtjänstens arbete mot våld

- Ett exempel från en kommun

Tidskrift för debatt om human kriminalvård

Grundad 1946 av Svenska Fångvårdssällskapet

Utkommer med fyra nummer per år.

- 3** Redaktören har ordet
- 4** Från klient till vägledare
- 7** En blick tillbaka på kriminalvårdsreformen
- 9** Invandringen har minskat brottsligheten i USA
- 11** Narkotikapolitik idag
- 16** Socialtjänstens arbete med kriminalvårdens klienter
- 20** Kampen mot radikalisering i fängelsemiljön
- 22** Kortnyheter

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

NR 2 • 2017 • ÅRGÅNG 72

REDAKTIONENS ADRESS

Tidskrift för Kriminalvård
c/o E Maltinger, Blekingegatan 15 F
118 56 STOCKHOLM
Lars Metelius, ansvarig utgivare

REDAKTION

Thomas Ekbohm, redaktör
0708-180544 • redaktion@tfkriminalvard.org
Birgitta Göransson • 0708-261200
redaktion1@tfkriminalvard.org

HEMSIDA

www.tfkriminalvard.org

REDIGERING

Frans Schlyter
webbredaktion@tfkriminalvard.org

Manusstopp: nr 3 • 2017 är 1 sept 2017

Tidskriften utkommer med 4 nummer per år.
Prenumerationspris 200 kr per år.
Medlemskap privatpersoner inkl. **TfK** 150 kr per år.
Prenumeration och registerförändringar på
www.tfkriminalvard.org/prenumeration

Postgiro: 298060-5

Tryckeri: www.myran.biz
ISSN 0040-6821

Tidskrift för Kriminalvård utges sedan 1946 med Svenska Fångvårdssällskapet som ägare. Åsikter och idéer som framförs i signerade artiklar eller i intervjuer står helt för artikelförfattarens eller den intervjuades räkning.

Redaktören har ordet

Det finns många olika verklighetsbilder av kriminalvård. En bild förmedlas här av klientorganisationen X-CONs ordförande, Peter Söderlund, som följt kriminalvården både som klient och som stödjure av f.d. klienter. En annan bild från en annan position erbjuds av tidigare byråchefen Per Colliander, som vill tydliggöra förspelet och genomförandet av kriminalvårdsreformen, som sjösattes 1974.

Det finns en värld utanför Kriminalvården som är viktig för Kriminalvården. Vid Kriminalistföreningens årsmöte diskuterades dagens narkotikapolitik. Det som bestäms i den politiken påverkar kriminalvårdens klienter, av vilka många är drogmissbrukare. Vi återger diskussionen från årsmötet.

En sektor som är av betydelse för Kriminalvården är socialtjänstens område. Hur socialtjänsten arbetar med brottsoffer och med förövare framgår av ett kommunalt program om våld som vi redovisar. Vi ifrågasätter varför man inte arbetar mer för att förankra in klienterna i stabila, konstruktiva grupper i samhället.

Vi återkommer också till temat invandrare och brott, denna gång behandlat av professor Sven-Åke Lindgren.

Flera utredningar som berör Kriminalvården är aktuella. Inom ramen för våra kortnyheter berättar vi bl.a. om resultatet av Anne Gulatis utredning om hur klienterna bättre kan slussas in i samhället. Och Regeringen har utsett generaldirektör Nils Öberg till särskild utredare för återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.

Jag vill avsluta dessa rader med att inbjuda till en debatt om att återinföra internering!

De flesta av oss tror på att användandet av fängelse ska begränsas. Korta straff ger dåliga påverkansmöjligheter. Långa straff har nedbrytningseffekter. Men är det ok att en person som begår brott, särskilt grova våldsbrott, gång på gång, i flera fall mer tio gånger ska få fortsätta med detta? Det är inte många klienter som återkommer på det viset. Men om varje frigivning t.ex. innebär att en kvinna misshandlas grovt eller våldtas, är då det rimligt att inte ha ett inkapaciteringsstraff? Fundera. Det gjorde en läsare som är en känd humanist, men som reagerar på det nuvarande systemet.

Thomas Ekbom

Thomas Ekbom
redaktion@tfkriminalvard.org

Från klient till vägledare

Intervju med Peter Söderlund, X-CONS

X-CONS är en ideell organisation där f.d. kriminella och missbrukare hjälper varandra tillbaka in i samhället och som genom en utbrytning ur Kris i slutet av 2008, ändrade namn 2009 till just X-CONS.

Föreningens syfte är att stödja och vägleda kriminella och missbrukare och frigivna till ett hederligt och drogfritt liv.

X-CONS arbetar med uppsökande verksamhet i fängelser och erbjuder dem att bli medlemmar och hämtning vid frigivningen.

X-CONS arrangerar mötesplatser för anhöriga och barn till intagna och frigivna från fängelser. Varje ny medlem kan få en stödperson som är kontaktbar dygnet runt.

Thomas Ekbohm

Hej och välkommen!

Det ska bli spännande att höra om dig och X-CONS arbete.

- Tack. Det ska bli trevligt.

Först, några ord om dig själv.

- Jag växte upp i Tyresö utanför Stockholm, Sveriges barnrikaste kommun. Missbruket fick fotfäste där, först alkohol, sedan narkotika. Jag började missbruka, levde dubbelliv, arbetade, missbrukade, pluggade. Jag började med alkohol. Sedan blev det hasch. Jag tog amfetamin när jag var arton år. Jag startade eget företag. Jag började sälja narkotika. Kreativiteten gick fel väg. Jag ville leva ett annat liv men det var svårt att komma ifrån kriminalitet och missbruk. Det ledde så småningom till fängelse. Jag klarade mig ändå bra. Jag greps först när jag var trettiofem år, 1996.

Jag var huvudman i en narkotikaliga i Blekinge. Jag åkte fast och dömdes till fyra och ett halvt års fängelse. Jag satt först på Karlskronahäktet och sökte mig sedan till Österåkersfängelset. Jag ville göra en bra fängelsevistelse. Jag kom till Österåker 1996 och frigavs 1998, då jag fick halvtid.

Jag gjorde det jag skulle göra under min verkställighet. Jag jobbade i syverkstaden. Det var mycket tristess. Men också positivt. Familjen kom på besök. Jag fick vara föreläsare för t ex skolklasser, som kom till anstalten. Jag svimmade nästan i början. Det var bra träning. Jag fick också många korta permissioner, t ex till bibliotek. Det fanns många kringverksamheter som var bra.

Ann-Britt Grünwald var chef och det fanns en god, hoppfull stämning. Många tyckte att aktiviteterna på Österåker urholkade straffet. Jag var eld och lågor för att planera för framtiden och sökte allt som gick att

söka. När jag var där var det ingen som misskötte permissionerna. Man kunde använda en gammal militärscykel som stöd utanför muren och cykla ner till biblioteket i Åkersberga. Det var klart att man skulle åka tillbaka. Det ville man inte missa. Det var ju vård. Det fungerade på riktigt. Jag fick lämna kissprov varje morgon. Jag fick antabus på alla permissioner.

Enligt behandlingsplanen skulle jag särskilt jobba med mina relationer. Vi hade pappagrupper. Vi hade danskurser. Vi lärde oss tango och foxtrot. Vi åkte på dans till Münchenbryggeriet och till Skansen. Många skaffade tjejer genom dansen. Vi spelade teater. Jag placerades på paviljongen. Jag fick åka ut och plocka svamp i skogen. Så öppnade vi en egen kiosk inne på anstalten.

Jag muckade 1998. Jag hämtades av KRIS vid frigivningen. Det är enda gången som jag har suttit inne, för jag var mycket försiktig. Jag började plugga till IT-entreprenör när jag kom ut. Jag lärde mig data, matematik och juridik. Jag körde dubbla heltidsstudier. Jag jobbade extra på KRIS. Sedan började jag åka ut till anstalterna. Vi fick ett bensinkort av generaldirektören efter förslag från regionchefen i Stockholm, Gunnar Engström, och vi fick låna en bil av Kriminalvården. Jag åkte land och rike runt med bilen. Vi åkte till olika fängelser och tog med fångar ut på bio.

Vi missionerade för fångarna och sade de borde sluta sitt kriminella liv. De flesta ville men visste inte hur. När de muckade ville de starta lokalföreningar av KRIS och KRIS spreds till en massa städer.

Vi fick hjälp av Gunnar Engström, som ordnade så att f d fångar fick komma tillbaka

till fängelserna som KRIS-besökare efter sex månader. Tidigare gällde fem år. Det är för lång tid. Då har de frigivna tröttnat och har annat för sig. Det hände aldrig någonting som hotade säkerheten på den tiden.

2008 lämnade jag KRIS och startade X-CONS.

Några frågor: Om vi ser på dagens kriminalvård och ser tillbaka tjugo år, vad tänker du då?

- Jag kan inte säga generellt hur det var då. Jag var ju bara på Österåker och det var bra. Idag försöker man göra bra saker. T.ex. genom att satsa på fångarnas utbildning. Samtidigt genomsyrar säkerheten för mycket ibland. Det tar alldeles för mycket resurser. Man skulle kunna satsa på andra bra saker. Förr i tiden vågade man göra mera fel. Det var lite mer entreprenörsanda. Man kunde lättare bygga upp relationer. Allt har blivit så strukturerat. Formaliserat. Det är på gott och ont. En alltför hög säkerhet stöter bort människor som vill hjälpa till. Förr i tiden sade man: Vi prövar. Men det vågar man inte idag. Man måste våga pröva saker som det blir något av. Det behövs inte några som ska hitta på nya idéer. Verksamheten växer bäst där den är.

Du verkar ganska nöjd med anstaltsvården, men hur ser du på isolering i anstalt?

- Det är förödande, självklart. Det skapar ett hat mot dem som hjälper den intagne, som ska rehabilitera. Isolering är skadligt. Man kan ju jämföra med hur samhället ser på kidnappning. Det anses lika allvarligt som mord. Kriminalvården borde kunna hantera bråk mer pedagogiskt.

Kan behandling förändra intagnas beteende?

- Killarna säger att det inte gör någon skillnad för dem. Om någon förändras genom att uppleva något brukar de berätta om det. Men jag hör aldrig något. Behandling kan vara kunskapshöjande. Men det viktiga är att killarna börjar se möjligheter till att förändra sig.

Hur ser du på frivården?

- Jag skulle vilja se mer inslussning i samhällets olika grupper, mindre samtal. Vi har beräknat vad ett frivårdssamtal kostar och jämfört med kostnaderna för våra insatser. Om vi hade fått ta hand om de frigivna och t ex gett dem lönebidrag så skulle det bli billigare. Jag saknar det gamla folkrörelse-Sverige. Nu är det staten som sköter allt. Jag är inte kritisk mot frivården, men systemet.

Vad kan samhället göra för att förhindra att människor hamnar i fängelse?

- Man måste börja tidigt. Man kan inte ha en ensam pedagog på tjugo barn i förskolan. Det behövs fyra, fem pedagoger. Man skulle också behöva göra nåt åt arbetslösheten. Alla kan ju inte vara värdelösa. Det behövs mer stöd i skolan t.ex. till de som behöver det, de med ADHD m.fl. Man måste ta till stödåtgärder väldigt tidigt. Landsting och skolor behöver jobba nära. Ett bra exempel i Stockholm är samarbetet med Rosenlunds sjukhus där man jobbar särskilt med dem som har ADHD. Lärarna behöver få utbildning i att hantera de med problem. Förskolor och skolor behöver mer resurser.

Sedan när barnen växer upp så har organisationer och föreningar ett stort ansvar. Det gäller att fånga upp ungdomars intressen. Jag blir förbannad ibland när jag hör om

ungdomar som kastar sten och sätter eld på bilar och butiker. Jag undrar: Var är alla föräldrar? Vem samordnar föreningar och organisationer mot det här? Det finns ju brottsförebyggande råd, men vad jag känner till så diskuterar man problem, men pratar för lite om aktiviteter mellan organisationer. Alla sitter och jobbar på sina egna sätt, försöker överleva och kämpar med sina budgetar. Det är för lite samverkan.

Jag tror på en förstärkning av civilsamhället. Jag tror inte på längre straff. Kortare straff gör varken till eller ifrån. När kriminalvården har ett bra innehåll så kan det göra nytta. Kriminalvården försöker och kommer med bra förslag, men man måste samverka med övriga världen. Socialtjänsten borde ha kontor inne på fängelserna. Folkrörelserna måste vara aktiva inne på anstalterna.

Ett problem är att massmedia inte tycker det är värt att skriva om det förebyggande. De skriver inte om de unga som inte kommer att bli kriminella men däremot om unga gängledare. Då är det häftigt och blir stora rubriker.

Hur kommer det att gå för X-CONS?

- Våra insatser är kostnadseffektiva. Vi har talat med Justitiedepartementet om ekonomiskt stöd. Vi har berättat bl.a. om hur vi var på väg och engagera 300 ungdomar i Malmö. Men tyvärr fick vi inget gehör. Vi riskerar att de ungdomar vi engagerar och inte får vårt stöd går tillbaka till kriminalitet.

Jag hoppas ni lyckas få det ekonomiska stöd ni behöver. Er verksamhet anser jag mycket viktig i det brottsförebyggande arbetet.

Stort tack för intervjun!

En blick tillbaka

- från kriminalpolitiskt utspel till kriminalvårdsreform

Per Colliander

Dåvarande justitieministern Lenart Geijer var mycket intresserad av påföljdsfrågor. Han ansåg att fängelsestraff skulle undvikas så långt det var möjligt – istället ville han ha en kraftigt utbyggd frivård. Om fängelse ändå användes skulle det domineras av behandlingsinsatser, öppenplacering och tidigt överförande till verkställighet utanför anstalt.

I olika offentliga tal gav han uttryck för sina åsikter. Han ansåg t.ex. att Sverige inte alls skulle behöva ha flera än ca 600 fångar. Geijer fick starkt stöd av den då ganska nye generaldirektören för Kriminalvården, Bo Martinsson. En snabbt arbetande parlamentariskt sammansatt beredningsgrupp, där också Bo Martinsson ingick, konkretiserade Geijers förslag. En ny lagstiftning och en ny kriminalvårdsorganisation föreslogs i politisk enighet.

Genomförandet skedde också snabbt. Den nya lagen inklusive tillämpningsregler började gälla 1 juli 1974. Genomförandet leddes personligen av Bo Martinsson och organiserades i tre etapper. Den första etappen innebar undervisning och diskussion kring det praktiska genomförandet i en referensgrupp direkt under Martinsson. Grup-

pen bestod av samtliga region- och riksanstaltschefer tillsammans med avdelningschefen Ville Karlström och departementsrådet Johan Leche som båda deltagit i den ursprungliga beredningsgruppen.

Nästa steg blev att engagera ca tjugo handledare från linjeorganisationen. Efter egen utbildning fick de uppdraget att själva genomföra utbildning med all personal. Alla anställda, även personer med ganska begränsad klientkontakt, fick genomgå lokal utbildning om ca tre arbetsdagar. Utbildningen organiserades efter lite olika modeller med starkt engagemang från chefsgruppen och också deltagande av bl.a. Martinsson, Karlström och Leche.

Till sitt förfogande hade de lokala handledarna ett enkelt kompendium (som f.ö. hade godkänts av Geijer personligen), gällande nya regler och en omgång av overhead-bilder (en teknik populär då), som alla kursdeltagare fick. Hela utbildningsomgången avslutades sent på våren 1974 med ett seminarium för chefsgruppen och alla handledarna och med närvaro också av Geijer. Det förtjänas påpekas att Kriminalvården på den tiden hade en mycket begränsad budget.

Den långsiktiga implementeringen fortgick sedan i ca 15 år under ledning av en särskild enhet på huvudkontoret, den s.k. genomförandegruppen, vars chef var Ville Karlström. Det mera påtagliga resultatet av den gruppens arbete är de då nybyggda s.k. lokalanstalterna runt om i landet. Även om mycket har förändrats över tiden kvarstår ändå de flesta av de väsentliga principerna i reformen. Den internationellt fortfarande alltför sällsynta synen på den frihetsberövades rätt, rätten att oavsett brottslighetens art behandlas med ”respekt och allvar och med förståelse för svårigheten att vara frihetsberövad”.

Detta har f.ö. sina rötter ända tillbaka till 1945 års verkställighetslag, tillkommen i en tid då just respekten för den enskilda människan var mycket låg världen över. ■

Kommentar:

Per Colliander arbetade först som anstaltschef och sedan som byråchef vid Kriminalvårdens huvudkontor. Han hade ett särskilt stort ansvar för den nämnda utbildningen kring kriminalvårdsreformen och skrev bl.a. utbildningsmaterialet

Invandringen har minskat brottsligheten i USA

Saxat ur professor emeritus i sociologi **Sven-Åke Lindgrens** blogg **kriminologiposten**.

kriminologiposten.blogspot.se

I den amerikanska presidentvalskampanjen har Donald Trump kopplat ihop invandring och brottslighet på ett sätt som känns igen från nutida europeiska populistpartier. Hätiska utspel och hetsande anklagelser om att mexikaner är våldtäktsmän och muslimer terrorister. Historiskt har annars den etniska dimensionen i den amerikanska debatten gällt skillnader mellan vitas och afro-amerikaners brottslighet. Men under 2000-talets första decennium började frågan om den latinamerikanska migrationen via Mexiko väcka allt större uppmärksamhet. Långt innan Trump äntade den politiska scenen framfördes drastiska förslag om gränsförstärkningar, murar och jakt på illegala invandrare. Förslag som backades upp av en tvärsäker retorik om att invandring leder till ökad brottslighet. Aktuell forskning visar dock att sakförhållandet snarare är det motsatta. Första generationens invandrare är underrepresenterade i förhållande till USA-födda personer med USA-födda föräldrar. Resultaten gäller även för delstater och områden med hög grad av illegal invandring, vilket lett till att man talar om "lationoparadoxen". Skillnaderna är

stora och effekten så stark att positiva grannskapseffekter har kunnat noteras. Problemtungda och brottsbelastade områden utvecklas positivt och "mår bättre" när andelen mexikanska immigranter ökar. För andra generationens invandrare går det dock något sämre, även om inte heller denna grupp är överrepresenterad för registrerad brottslighet. Det tycks snarare vara så att brottsbelastningen för denna grupp motsvarar nivån för befolkningen i stort. Eller annorlunda; brottsbelastningen tycks öka i takt med anpassningen till amerikanska samhällsförhållanden. Det ska även tilläggas att forskningen om invandras brottslighet inte kunnat påvisa några signifikanta skillnader beroende på ursprungsland eller involvering i särskilda brottstyper. Vad är förklaringen till detta mönster? Faktorer som framhålls är bl.a. traditioner med sammanhållna familjer, stark arbetsetik och auktoritativ uppfostran med hög grad av föräldrakontroll. Andra bidragande orsaker kan vara snabb och enkel tillgång till arbetstillfällen. Den sämre utvecklingen för andra generationens invandrare kan förklaras av sociala utstöttnings- och marginaliseringsprocesser

som inverkar under ett mer långvarigt socialt etableringsförlopp, särskilt i ett ojämlikt och konkurrenspräglat samhälle med hög omvandlingstakt.

Robert Sampson är en av USAs ledande kriminologer. Han är professor i samhällsvetenskap vid Harvard University, och känd för att tillsammans med John Laub har återintroducerat studier om kriminalitet sett ur ett livsförloppsperspektiv. Tillsammans mottog de the Stockholm Price in Crimino-

logy 2011. Sampson har även varit ansvarig för stora forskningsprojekt som gällt storstädernas socio-ekonomiskt utsatta områden och grannskapets effekter på brottsligheten. Han har också deltagit i den allmänna debatten, och då särskilt pekat på att invandringen till USA har en positiv snarare än negativ inverkan på brottsdrabbade områdens sociala utvecklingsförmåga. Här är en länk till en av hans populärvetenskapliga artiklar i ämnet: ■

<http://prospect.org/article/immigration-and-americas-urban-revival>

Narkotikapolitik

– från Kriminalistföreningens årsmöte

Thomas Ekbohm

Svenska kriminalistföreningen bjöd in till ett samtal om svensk narkotikapolitik i samband med sitt årsmöte. I samtalet deltog statssekreteraren vid Socialdepartementet Agneta Karlsson, direktören för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning Håkan Leifman och författaren och journalisten Magnus Linton. De presenterade sin syn på den svenska narkotikapolitiken. Moderator var f.d. justitierådet Sten Heckscher.

Det ska tydliggöras att det som diskuteras handlade om frågor kring illegal användning av narkotika.

Agneta Karlsson konstaterade inledningsvis att den svenska narkotikapolitiken grundlades på 1970-talet. Den har byggts upp underifrån och mycket som gäller idag har en folkhemsförankring, inte minst kriminaliseringen av eget bruk. Hon tyckte att det var viktigt att Sverige har en restriktiv narkotikapolitik. Regeringen hade inte för avsikt att ändra det. Det finns inte folkligt stöd att göra det, sade hon. Regeringen ville under den innevarande mandatperioden komma ifrån den svart vita diskussionen om behandling och stöd respektive kontroll.

Internationellt finns det krafter som vill luckra upp den nuvarande narkotikapolitiken, berättade Karlsson. Sverige har utpekats som en av hökarna på området tillsammans med Ryssland och Iran. Men Sverige har mycket tydligt lyft fram mänskliga rättigheter och folkhälsopolitiken.

Regeringen vill vara tydlig med att man inte accepterar användandet av narkotika. Det är en viktig signal inte minst för unga människor. Samtidigt säger regeringen att vård, behandling och stöd är mycket viktiga insatser. Sverige har nått framgångar internationellt med den uppfattningen.

I Sverige har vi jobbat på förebyggande arbete, men också på att ge stöd till de som har hamnat i missbruk, sade Karlsson. Vi har tagit bort det kommunala vetot mot sprutbyte och sprutbyte har införts av landstingen i Skåne och Stockholm. Det har varit mycket framgångsrikt.

Narkotikadödligheten har ökat och Sverige ligger högt i en internationell jämförelse.

Socialstyrelsen har fått ett uppdrag att titta närmare på det. Idag finns bättre möjligheter att se vad människor har dött av, vilket delvis förklarar ökningen i dödlighet. Men ökningen beror också på den ökning av narkotika som kommit. Det gör det viktigt att klassificera droger snabbare. Regeringen har också gett socialstyrelsen i uppdrag att titta på hur man kan öka användandet av medel som kan förhindra överdoser av narkotika, t.ex. Naloxon. Socialstyrelsen kommer också att presentera en plan hur man kan minska dödligheten bland narkomaner. Regeringen kommer också att ge uppdrag till socialstyrelsen att undersöka hur de som har eget narkotikamissbruk kan få utökat stöd och behandling.

Avslutningsvis uttalade Agneta Karlsson att den restriktiva narkotikapolitiken ligger fast, men att det förebyggande arbetet lyfts fram.

” *Vilar dagens narkotikapolitik på kunskap? Det vet vi inte.*

Håkan Leifman konstaterade inledningsvis att narkotikapolitik innehåller väldigt mycket: strukturer, riktlinjer, lagstiftning, myndigheter, hälsopolitiskt arbete. Man måste beakta alla delar. Hans utgångspunkt var empirisk forskning. Vad säger forskningen? Vad säger litteraturen? CAN bedriver inte opinion eller politik, underströk han.

Vilar dagens narkotikapolitik på kunskap? Det enkla svaret är att det vet vi inte,

framför allt om man utgår från det medicinska kriteriet. I behandlingsstudier vet vi mer. Men vi kan inte säga att det fungerar, inte heller att det inte fungerar. Det är omöjligt att nå upp till RCT (randomized clinical trial) –nivåer. Man måste tala om de beprövade erfarenheterna. Vi måste göra kloka bedömningar, så vetenskapligt grundade som möjligt, sade han. Vetenskapliga rapporter är viktiga för politiska beslut, men inte de enda. Det behövs mer empiriskt grundad narkotikaforskning.

Övergripande tyckte Leifman att det har skett en positiv utveckling sedan början av 00-talet vad gäller uppbyggnad och utbyggnad av grundstrukturen. Det finns idag en länsamordning genom de tjugoen länsstyrelsernas länsamordnare som ska implementera de nationella strategierna ned till kommunerna med drogsamordnare som finns i flertalet kommuner idag. Så såg det inte ut för 10 - 15 år sedan. Det har varit mycket metodutveckling inom framför allt det förebyggande arbetet, vilket har varit en framgång.

Narkotikapolitiken vilar på tre ben: förebyggande, kontroll och vård och behandling. Litteraturen visar att det finns förebyggande metoder som fungerar. De kan vara familjebaserade eller klassrumsbaserade. Det kan handla om att stärka ungas förmågor att säga nej. Utgångspunkten är ofta socialpsykologiska teorier. Det finns fokus på många områden, inte bara drogmissbruk, utan på avvikande beteende i största allmänhet. I skolan handlar det om att bl.a. stärka lärarnas färdigheter att stimulera positiv social interaktion, att helt enkelt bättre skapa bättre fungerande skolor.

Många familjestödsprogram har utvecklats under de tio sista åren. Samarbetet med skolhälsovården och polisen har förbättrats. I föreningslivet arbetar man aktivt med ungdomar. Ett välfungerande samhälle är en grund för narkotikapolitiken, en basprevention, ansåg Leifman. Lokala alkoholförebyggande insatser är också viktiga. Man talar om human intervention programs. Sammantaget vet man inte något revolutionerande om vad som kan ge stora effekter.

” *Färre ungdomar använder narkotika och färre testar.*

Färre ungdomar använder narkotika, färre testar. Det kan leda till att färre unga vuxna använder det. Men inte till att det blir färre med problematisk användning. Vi har haft en bra kunskapsutveckling på området, men det har stannat av de sista åren.

När det gäller kontrollområdet finns det två grupper. En som handlar om att begränsa tillgången genom att begränsa producenterna och distributörerna, en som handlar om lagstiftning och kriminalisering. Hittills har det varit fokus på brukaren. Diskussion om legalisering pågår.

Många länder satsar på att begränsa tillgången, men det finns få studier på detta område.

Ett sätt är att begränsa produktionen av narkotika och att begränsa inflödet. Man förstör narkotikaodlingar, man försöker komma åt internationell handel. Effekterna hittills är ringa eller inga alls, berättade Leif-

man. Begränsningar kan leda till ökade narkotikapriser, men har inte visat på någon större påverkan på bruket. Man kan ju också satsa på att rikta in sig på storgrossisterna, men det är ytterst osäkert om det påverkar tillgången på narkotika.

Den tredje nivån är att störa gatuförsäljare. Men insatserna har små eller inga effekter. Sammantaget har inte insatser från polis och tull enligt litteraturen nämnvärt påverkat narkotikaanvändningen. Det är svårt att se hur man skulle kunna effektivisera det här arbetet, menade han.

Den andra delen av kontrollinsatser omfattar lagstiftning, förklarade Leifman. Där har man fokuserat på brukarna, på avskräckande effekter på potentiella brukare, framförallt om det är kopplat till större upptäcktsrisker och kännbara straff. Då handlar det om sanktioner från rättsväsendet och även från föräldrar. Det kan innebära större risker att involvera sig i bruk och handel av narkotika. Då skulle efterfrågan minska. Men kunskapsluckorna är väldigt stora enligt Leifman.

Det finns en hög upptäcktsrisk i Sverige genom störande polisiära insatser, Det finns stränga sanktioner, kombinerat med kriminalisering av bruket. Det är stora risker för unga. Man har mycket att förlora på att köpa och använda narkotika. Svenska ungdomar använder hälften så mycket narkotika jämfört med andra ungdomar i Central-europa. Avkriminalisering i andra länder har visat på viss effekt på användningen, men några långtidseffekter har inte visats.

Magnus Linton ifrågasatte rationaliteten i den svenska narkotikapolitiken. Först måste man veta vad man vill, menade han. Vad ska politiken leda till? Vad är målsättningen?

” *Vad ska politiken leda till?
Ingen har vetat det.*

Det är ett problem för narkotikapolitiken att den historiskt inte har vetat det.

Är det värdefullt i ett samhälle att få personer brukar eller befattar sig med narkotika, undrade han. Det kan ju vara en rimlig målsättning. I Sverige röker färre ungdomar cannabis än i andra länder. Sätillvida är narkotikapolitiken framgångsrik. Men några säger att det inte är ett intressant mått, för det spelar väl ingen roll om några i övrigt välfungerande människor använder cannabis då och då. Internationellt jämförs användningen av cannabis med alkohol.

Det mer relevanta är hur många som dör av narkotikamissbruk och hur många blir tunga, d.v.s. miserabla missbrukare, ansåg Linton. De tunga missbrukarna har exkluderats från den svenska narkotikapolitiken. Om vi använder dessa mer relevanta måtten så har narkotikapolitiken misslyckats, hävdade han.

Om man tittar på narkotikadödligheten så ligger Sverige illa till i en europeisk jämförelse.

Man måste bestämma vad som är målet i den svenska narkotikapolitiken, menade Linton.

Det handlar om

- Färre ungdomar som använder cannabis
- Färre personer som dör av narkotikamissbruk
- Färre personer som lever eländigt i ett missbruk

Inga länder går i en repressiv riktning, sade Linton. I Sverige har vi kultur när det gäller rusdrycker. Systembolaget är en del av det. I Sverige har vi kollektivt kommit överens om att vi ska solidarisera oss med de som har det svårt. Det saknas säker information om vad som fungerar. Man vet dock att sprutbytesprogram gör det liksom behandlingen med Naloxon.

Men det svenska systemet att hindra tungt missbruk genom att hindra unga att börja missbruka fungerar inte.

I andra länder har man också tänkt att vi vet så lite, men har då tänkt att då testar vi

” *Flytta pengarna från
rättsväsendet till vård
och behandling t*

något annat. Portugal är ett exempel på ett land som testat. Man tog bort pengarna från rättsväsendet och satsade på vård och behandling. Alla siffror där pekar i positiv riktning.

Avkriminalisering av narkotikamissbruk i andra länder har inte haft förfärande effekter, sade Linton. Sverige har kastat enorma resurser i sjön, avslutade han.

Sten Heckscher undrade hur man kan säga att det inte finns något underlag för att driva narkotikapolitik. Håkan Leifman konstaterade att han inte har någon kollega som sysslar med narkotikaforskning. Heckscher frågade om det var Nils Bejerot som fortfarande bestämde svensk narkotikapolitik. Magnus Linton svarade att så inte var fallet. Sverige har blivit mer pragmatisk under de senaste åren. Det har skett en ganska ordentlig utveckling på behandlingssidan.

Sten Heckscher påpekade att hälften av alla lagföringar när det gäller narkotika handlar om eget bruk. Är det en rimlig prioritering, undrade han. Agneta Karlsson svarade att för regeringen handlar det om att sätta politiska mål och det finns flera. Ett handlar om att minska tillgängligheten, särskilt för de unga. Vi måste ha en politik som utgår från vad medborgarna tycker, sade hon. Och den har fungerat bra, utom vad gäller dödligheten för narkomaner. Den måste ned. Men signalpolitiken är fortsatt viktig för att begränsa användningen av narkotika, hävdade hon.

Magnus Linton undrade hur det kom sig att vi har haft ett sådant konstant stöd för narkotikapolitiken, som enligt hans uppfattning varit påfallande misslyckad och som det fanns goda grunder att ifrågasätta. Idén om det narkotikafria samhället är i fritt fall, hävdade han. Agneta Karlsson sade som sin mening att politiken inte ska vara en vindflöjel för medborgarnas åsikter. Men just nu finns ett massivt stöd för nuvarande narkotikapolitik och då krävs det mycket stark ny kunskap för att ändra politiken. Regeringen har dock försökt vara mer pragma-

tisk och försökt hjälpa narkomanerna på annat sätt. Man har bl.a. sett över användningen av läkemedel för att genom införande av elektronisk föreskrivning begränsa att särskilt medelålders kvinnor minskar sitt blandmissbruk som ofta leder till självmord.

Magnus Linton förklarade att alla som idag är under fyrtio år inte tror på det narkotikafria samhället. Idén om det narkotikafria samhället har varit helt reglerande för narkotikapolitiken. Polisen är helt indoktrinerad av Bejerots tankar, hävdade han. Man anser att man måste komma till det narkotikafria samhället, annars går det åt skogen.

Håkan Leifman ansåg att det narkotikafria samhället var en vision. Men sedan måste man inta en pragmatisk hållning, tyckte han. Det har man inte haft i Sverige, menade han.

Sedan släpptes publiken in och bl.a. ifrågasatte professor Henrik Tham den nuvarande narkotikapolitiken. Sverige har kriminaliserat användningen av narkotika. Sedan har vi haft en kraftig ökning av de som har prövat. Vi har haft en ökning av det tunga missbruket och av narkotikarelaterad dödlighet. Många unga möter polisen första gången genom ett negativt test. På vilket sätt kan regeringen berättiga att man ger sig in i människors kroppar utifrån ett mänskligt rättighetsperspektiv, undrade han. Agneta Karlsson kunde inte svara direkt men förklarade att det var viktigt att beakta de mänskliga rättigheterna.

Debatten fortsatte och avslutades i god anda. ■

Socialtjänstens arbete med kriminalvårdens klienter

Thomas Ekbohm

Jag har ofta funderat över socialtjänstens arbete med kriminalvårdens klienter, före, under och efter kriminalvård. Ni läsare kanske vet mycket om det, men inte jag.

När det gäller missbrukare ger en färsk artikel i DN (2017-05-06) en bild av socialtjänstens arbete i Stockholm. 2016 var det 1 979 vuxna, 1 426 män och 553 kvinnor aktuella inom stadens socialtjänst. En minskning har pågått i många år sedan 2002, då antalet var 3 766.

Enligt socialborgarrådet Åsa Lindhagen söker många inte hjälp alls och drar sig för att ta kontakt med socialtjänsten. Däremot har landstingets beroendevård ett utbud av mottagningar som riktar sig till personer som inte har kontakt med socialtjänsten. 2016 hade landstingets beroendecentrum kontakt med 21 657 personer.

Socialtjänsten har en viktig roll i förebyggande av våld och i att stödja brottsoffer och påverka våldsutövare att upphöra med våld. Det den gör påverkar kriminalvården i högsta grad. Socialtjänsten arbetar över hela landet med denna problematik. Nedan ges ett exempel från Stockholms kommun. Där

har man sedan förra året ett program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Det jag saknar är ett perspektiv som handlar om att se klienten i ett grupsammanhang. Socialtjänsten borde mera aktivt medverka till att slussa in klienterna i föreningar, grupper och arenor där klienterna kontinuerligt talar till och lyssnar till andra människor med positiva värderingar.

Socialtjänsten måste också utveckla sitt arbete med mer tvärfacklig kompetens i form av samarbete med barnpsykologer och barnpsykiater. BUP bör arbeta med ambulera team och förstärka socialtjänsten när risknämnan kommer om barn som far illa. Socialtjänsten bör ha resurser att arbeta med socialsekreterare som både utreder och behandlar i samarbetsteam.

Det finns förstås många exempel på goda insatser av socialtjänsten i kommuner i landet. Hör av er om de exemplen! Tills vidare tittar vi på Stockholms kommuns program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Mål och delmål för arbete med vuxna som utsatts för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck

Långsiktigt mål

Vuxna stockholmare som har utsatts för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck, får stöd och skydd utifrån sina behov, oavsett var i staden de bor.

Delmål för programperioden 2017-2020

- Medarbetare i verksamheter vars målgrupp bland annat är våldsutsatta vuxna har kompetens om våldsutsatthet, särskilda sårbarhetsfaktorer och våldets konsekvenser. Uppföljning: 2019
- Medarbetare i verksamheter vars målgrupp bland annat är våldsutsatta vuxna har kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck och dess konsekvenser. Uppföljning: 2019
- Socialtjänsten gör en strukturerad hot- och riskbedömning i alla ärenden som rör våldsutsatthet. Vid hedersrelaterat våld och förtryck används ett bedömningsinstrument anpassat för detta. Uppföljning: 2018
- Stadens bostadsbolag bidrar till att hyresgästerna får tillgång till information om vad man som granne kan göra om man är orolig för att en granne är utsatt för, eller att ett barn upplever, våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck, samt samverkar med fastighetsägarföreningar och hyresgästföreningar om detta. Uppföljning: 2018

- Stadens arbete riktat till våldsutsatta vuxna stockholmare är samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Uppföljning: 2020.

- Staden samverkar med polis, åklagare, hälso- och sjukvård samt idéburen sektor såväl på strategisk nivå som runt enskilda våldsutsatta vuxna. Uppföljning: 2018

Detta mål gäller barn som bor med sin förälder på skyddat boende i Stockholms stad. Ansvaret för barnets skolgång ligger hos vårdnadshavaren. Om det är möjligt utifrån säkerhetsaspekten går barnet kvar i sin gamla skola.

Om socialtjänsten i sin säkerhetsbedömning i samråd med det skyddade boendet och föräldern kommer fram till att barnet inte kan gå kvar i sin gamla skola, ska socialtjänsten stötta vårdnadshavaren i att ordna skolplats till barnet i en lämplig skola, vid behov med hjälp från utbildningsförvaltningen. I de fall barnet inte kan gå i skolan utanför boendet ska utbildningsförvaltningens pedagoger för barn i skyddat boende kontaktas.

Mål och delmål för arbete med barn som upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck

Långsiktigt mål

Barn i Stockholm som har upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck, får stöd och skydd utifrån sina behov, oavsett var i staden de bor.

Delmål för programperioden 2017-2020

- Rätten till en obruten skolgång för alla barn säkerställs och barn i skyddat boende erbjuds skolundervisning inom en vecka från ankomst till boendet. Uppföljning: 2018

- Rätten till förskola säkerställs för barn i skyddat boende där det är möjligt utifrån en bedömning av säkerhet och barnets bästa. Uppföljning: 2018

- Våldsutsatta vuxna i behov av skyddat boende som har medföljande barn erbjuds barnanpassat skyddat boende. Uppföljning: 2018

Begreppet "barnanpassat boende" är vitt och innebär att boendet ska vara utformat för att ta emot medföljande barn. Det kan exempelvis handla om att det finns personal med kompetens om barn, leksaker och aktiviteter eller verksamhet för barn.

- Socialtjänsten säkerställer att barn som upplevt våld i nära relationer vid behov erbjuds stödsamtal eller annat lämpligt stöd på kort och lång sikt. Uppföljning: 2018

- Socialtjänsten säkerställer att barn som upplevt hedersrelaterat våld och förtryck vid behov erbjuds stödsamtal eller annat lämpligt stöd på kort och lång sikt. Uppföljning: 2018

- Medarbetare i socialtjänst, skola, förskola, kultur- och idrottsverksamhet har kunskaper om barn som upplever våld i nära relationer och våldets konsekvenser, är medvetna om anmälningsplikten och frågar om våldsutsatthet. Uppföljning: 2019

- Medarbetare i socialtjänst, skola, förskola, kultur- och idrottsverksamhet har kunskaper om barn som upplever hedersrelaterat våld och förtryck och våldets konsekvenser, är medvetna om anmälningsplikten och r frågar om våldsutsatthet. Uppföljning: 2019

- Befintliga och blivande jour- och familjehemsföräldrar har kunskaper om barn som upplever våld i nära relation och möjliga konsekvenser av detta. Uppföljning: 2019

- Befintliga och blivande jour- och familjehemsföräldrar har kunskaper om barn som upplever hedersrelaterat våld och förtryck och möjliga konsekvenser av detta. Uppföljning: 2019

- Stadens arbete riktat till barn som upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck är samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Uppföljning: 2020.

- Staden samverkar med polis, åklagare, hälso- och sjukvården samt idéburen sektor såväl på strategisk nivå som runt enskilda barn som upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck. Uppföljning: 2018.

Mål och delmål – för arbete med vuxna som utövar våld i nära relationer eller utövar hedersrelaterat våld och förtryck

Långsiktigt mål

Stockholmarna som utövar våld i nära relationer eller utövar hedersrelaterat våld och förtryck, erbjuds stöd för att sluta utöva våld, oavsett var i staden de bor.

Delmål för programperioden 2017-2020

- Stadsdelsnämnderna har rutiner för att motivera personer som utövar våld i nära relation till att ta emot stöd för att upphöra med våldet. Uppföljning: 2018
- Stadsdelsnämnderna har rutiner för att motivera personer som utövar hedersrelaterat våld och förtryck till att ta emot stöd för att upphöra med våldet. Uppföljning: 2018

- Personer som utövar våld i nära relationer erbjuds och motiveras till samtalsstöd eller behandling. Uppföljning: 2019
- Personer som utövar hedersrelaterat våld och förtryck erbjuds och motiveras till samtalsstöd eller behandling. Uppföljning: 2019
- Stadens arbete riktat till våldsutövare är samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Uppföljning: 2020.
- Staden samverkar med polis, åklagare, hälso- och sjukvården samt idéburen sektor såväl på strategisk nivå som runt enskilda våldsutövare. Uppföljning: 2018.

Källa: www.stockholm.se: Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017 - 2020.

DERAD

– projektet för förebyggande av upptrappning av radikaliserings i fängelser

DERAD –projektet är ett europeiskt projekt som siktar mot att förhindra upptrappning av radikaliserings i fängelsemiljön och att hjälpa fångar, som är utsatta för Jihadistrekrytering eller radikaliserar själva, att hantera problemet och lyfta fram de metoder som rekryterarna använder. Projektet leds av det italienska justitiedepartementet. I en artikel i ett nyhetsbrev från CEP (Confederation of European Probation) beskrivs DERADS arbete.

Projektet vill ge ett effektivt bidrag till att bemöta radikaliserings, särskilt genom att likrikta fängelsepersonalens agerande både inne i fängelserna och utanför. Projektet vill skapa ett gemensamt tillvägagångssätt för polis och tala med alla de som är involverade och hitta deras enskilda styrkor i den komplicerade kampen mot radikaliserings.

Det kan finnas olika sätt att agera men DERAD vill prioritera de metoder som beaktar mänskliga rättigheter, civila rättigheter, respekt för varje individ, genom att tvinga, med lagliga medel, som har stöd i nationella och Europeiska konventioner, de radikaliserade personerna att diskutera med DERAD,. Det ska ske inne i fängelserna där det behövs förbättrade metoder att identifiera de radikaliserade och utanför, när det finns verkliga möjligheter för dem att avradikaliserar.

Den viktigaste målgruppen för DERAD projektet är de anställda i fängelserna, vilka senare blir huvudaktörerna i detta arbete. Men även polis och de ideella organisationer som arbetar med sociala problem är viktiga målgrupper.

DERAD samarbetar också med olika rättsvårdande myndigheter och med universitet.

DERAD arbetar genom regelbundna möten, där olika möjliga strategier formuleras. Dessa möten äger rum i alla berörda stater och vid dessa diskuteras vilka åtgärder som ska vidtas i länderna, särskilt i fängelserna. Man försöker hitta ett gemensamt synsätt på konkreta handlingar.

Det man förväntar sig av projektet är att det ska skapas en allmän medvetenhet, som bygger på den kunskap om de metoder som används i varje land, i syfte att få ett beslut om gemensamma konkreta åtgärder. Det gäller att identifiera alla felbedömningar, att säkra att få fram bästa strategiska möjligheter att förebygga och hantera radikaliserings samt få fram effektiva operativa åtgärder.

Frivården har enligt DERAD en fundamental och viktig roll genom att stärka de sociala nätverk som kan utöva kontroll och, särskilt erbjuda hopp om medling och bättre samexistens.

Källa: CEP (Confederation of European probation) artikel 2017-04-07: DERAD project: prevention of the escalation of radicalization in the prison environment.

Kommentar: Regeringen har givit Kriminalvården i uppdrag att utveckla och långsiktigt förankra arbetet mot våldsbejakande extremism. En delredovisning har lämnats nyligen, vilken har tagit fasta på vad som hänt sedan maj 2016, då en kartläggning av metoder och arbetssätt redovisades. Annikka Holm är Kriminalvårdens projektledare för uppdraget.

Flera av åtgärderna som presenterades i delrapporten till regeringen handlade om personalutbildning. Information om våldsbejakande extremism är idag är del i grundutbildningen inom Kriminalvården. All klientnära personal ska också få en föreläsning i ämnet.

Kriminalvården har också godkänt ett nytt behandlingsprogram, Entré, som riktar sig till klienter som vill och behöver hjälp med att lämna organiserad brottslighet och/eller bryta ett mönster av våldsbrottslighet. Det kommer att kunna erbjudas en del av målgruppen.

Kriminalvården har också genom en upphandling stärkt strukturen kring självvårdare. Syftet är att säkra att de trosföreträdare som anlitas av Kriminalvården har expertkunskap i religiösa frågor och att de arbetar med att skapa förutsättningar för ett starkt interreligiöst arbete. Våldsbejakande extremism, förhållningssätt och samtalsmetodik ingår nu i introduktionsutbildningen av nya trosföreträdare.

En av de viktigaste punkterna i arbetet mot våldsbejakande extremism har varit att få igång bra samverkan, både internt och med externa parter. En arbetsgrupp med representanter från anstalt- och häktesavdelningen, frivårdsavdelningen, HR-avdelningen, forsknings- och utvärderingsenheten och säkerhetsavdelningen arbetar för en långsiktig förankring av arbetet mot våldsbejakande extremism.

Kriminalvården samverkar också med enheter utanför myndigheten, bl.a. med den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism och andra myndigheter som Polisen, Socialstyrelsen, Barnombudsmanen och Statens institutionsstyrelse. Kriminalvården följer och bidrar också till det internationella arbetet i de här frågorna. ■

Källa: Kriminalvårdens hemsida.

I Korthet

Slutlig statistik över anmälda brott, handlagda brott och dödligt våld 2016

- Under 2016 anmäldes drygt 1,51 miljoner brott, De brott som ökade mest jämfört med förra året var bedrägeribrott och brott mot person. Stöld- tillgreppsbrott och narkotikabrott minskade mest.

- Under 2016 blev 1,49 miljoner brott handlagda. I hälften av fallen hade en utredning bedrivits medan resten avskrevs direkt.

194 000 handlagda brott personupplärades - en minskning med 10 procent jämfört med föregående år.

- År 2016 konstaterades 106 fall av dödligt våld i -Sverige. Det var 6 fall färre än föregående år. Under den senaste tioårsperioden har antalet fall av dödligt våld varierat mellan 68 och 112 fall årligen, utan någon tydlig trend.

Kriminalvårdens årsredovisning 2016

Kriminalvårdens kostnader för 2016 uppgick till 8 627 miljoner kronor vilket innebär en ökning med 3 procent, eller 250 miljoner kronor, jämfört med 2015. Den största resultatposten är personalkostnader, 62

procent, därefter kommer övriga driftskostnader, 17 procent, samt lokalkostnader, 16 procent. Antalet årsarbetare var 9536 en ökning från år 2015 (9324). Ökningen av antalet årsarbetare fördelas mellan HK (89) och Transportverksamheten (52).

Vårddygnskostnaden på en häktesplats var 3624 kr, på en anstaltsplats 3369 kr och i frivården 284 kr. Transportkostnaden per klient var lokalt 9664 kr, utrikes 71048 kr och för Migrationsverkets klienter var kostnaden 66015 per person.

Det dynamiska säkerhetsarbetet har resulterat i ännu ett år utan direktrymningar eller fritagningar. Den positiva resultatutvecklingen när det gäller återfall i brott fortsätter. Kriminalvårdens statistik visar att allt färre klienter återfaller i brottslighet som ger kriminalvårdspåföljd, tre år efter verkställt straff. Kriminalvården har under året ökat ansträngningarna för att bryta den isolering av människor som sker i svenska häkten till följd av långa häktningstider och omfattande restriktioner.

Många häktade i Sverige hålls isolerade.

Trots upprepad kritik från både FN och Europarådet har andelen häktade i Sverige som har restriktioner, och isoleras mer än 22 timmar per dygn, inte minskat. Det finns dock åtgärder som skulle kunna

vidtas för att minska isoleringen och dess negativa konsekvenser för de häktade, utan förlorade möjligheter att lagföra för brott. Det framgår av en ny Brå rapport (2017:6) Att minska isolering i häkte, lägesbild och förslag.

År 2015 häktades drygt 9 000 personer i Sverige, och i snitt satt de häktade i två månader. Drygt två tredjedelar av dem hade så kallade restriktioner, vilket för de flesta innebar isolering från andra häktade och omvärlden. Av de häktade var 140 barn, och av dessa var andelen med restriktioner ännu högre än bland de vuxna, 81 procent.

En bidragande orsak till att många hålls isolerade är att det svenska rättssystemet bygger på omedelbarhetsprincipen, som innebär att det avgörande för domslutet är vad som sägs under domstolsförhandlingen, inte vad som tidigare sagts under brottsutredningen. Eftersom eventuella påtryckningar mot målsägare, vittnen eller andra misstänkta kan göra att de tar tillbaka vad de sagt under utredningen, riskerar påtryckningar alltså att påverka utgången av rättsprocessen. I Norge och Danmark har man lyckats minska andelen häktade som är isolerade, till 12 procent respektive enstaka procent, trots att deras rättssystem liknar vårt. En ytterligare förklaring till att häktade i Sverige hålls

isolerade är att Kriminalvården inte har tillräckliga personalresurser för att kunna genomföra isoleringsbrytande åtgärder.

Brå stöder i huvudsak Häktes- och restriktionsutredningens förslag från augusti 2016, och lägger även fram ett antal egna. Bland annat föreslår Brå att Åklagarmyndigheten startar ett försöksprojekt med alternativa arbetssätt, som skulle minska behovet av att hålla häktade isolerade från varandra.

Satsning på unga och våldsdömda

2013 fick Kriminalvården i uppdrag av regeringen att genomföra särskilda satsningar för att förstärka och utveckla återfallsförebyggande insatser för unga klienter respektive våldsamma män. Syftet var att öka klienternas förutsättningar att inte återfalla i brott. Uppdraget sträckte sig till och med 2016 och 31 mars 2017 överlämnar Kriminalvården resultatet till regeringen.

Ett stort fokus har legat på behandling och det har gett resultat. I gruppen våldsamma klienter, med medel eller hög risk att återfalla i brott, deltog sju gånger så många i våldsbehandling 2016 som 2013. Program har fått mer fokus på våldsprevention. Ett nytt relationsvåldsprogram har tagits fram som riktas till såväl män som kvinnor som dömts för våld mot närstående.

Kriminalvården dessutom testat och tagit fram en nationell rutin för utredning av ADHD och utvecklat behandlingen för dem som får en diagnos. Drygt 25 procent av dem som sitter i fängelse bedöms ha ADHD och ADHD är kopplat till kriminalitet och risk för återfall. Kriminalvården har också erbjudit arbetsterapeutiska insatser på 15 anstalter. En viktig del av satsningen har varit att utöka antalet avdelningar för unga på anstalt och ungdomsplatser i häkte samt att införa ungdomspsykologer och kontakt med studievägledare i häkten.

Andelen unga i anstalt som började studera har fördubblats under satsningen. Ny teknik har också varit en del av satsningen. I frivården har videosamtal mellan klient och frivårdsinspektör prövats för att underlätta och öka kontakten med unga. På häkte har unga fått läsplattor för att kunna ta del av förundersökningsmaterial, behandlingsutbud och delta i studiecirklar.

Inslussning i samhället

Den 31 mars lämnade Justitiedepartementets utredare Anne Holm Gulati in sitt förslag till regeringen kring ett inslussningsprogram för villkorligt frigivna. Hon föreslår en strukturerad övergång till frihet. Intagna som friges villkorligt med övervakning efter längre fängelsestraff erbjuds deltagande i ett inslussnings-

program. Minimum är att ta tillvara de investeringar som samhället – via Kriminalvården – och den intagne gjort under anstaltstiden.

Tiden efter frigivning planeras noga tillsammans med aktörer på den intagnes hemort. Sysselsättning är garanterad, det finns en förberedd fortsättning på de processer som inletts under anstaltstiden – som behandling eller utbildning. Skuld- rådgivning och en stödperson från civila samhället erbjuds. Aktörerna som behövs för planering och genomförande bildar inslussningsgruppen. Kriminalvården, socialtjänsten och klienten själv är givna. Inslussningsgruppens arbete samordnas av en tjänsteman, en inslussnings-samordnare.

Modellen prövas i försök som drivs av Kriminalvården tillsammans med frivilliga kommuner och Brå. Där prövas olika lösningar för inslussningssamordnarrollen, frivårdshandläggare eller socialsekreterare, användningen av Kriminalvårdens verkställighetsplan i kombination med socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens samordnade individuella plan (SIP) som planeringsverktyg och – slutligen – att de kommuner som deltar också samverkar för att möjliggöra byten av bostadsort för klienter som behöver det. Det är rimligt att det är de offentliga aktörerna – och inte den dömda – som tar huvudan-

svaret för att samhällets insatser samordnas. Förslaget är att försöksverksamheten ska kunna inledas senast den 1 januari 2018.

Brå listar åtgärder som fungerar för att förebygga brott och oro i socialt utsatta områden

Brottsligheten är inte jämnt fördelad i Sverige. I vissa bostadsområden är den högre. Brå har kartlagt fungerande metoder och arbetssätt för att förebygga brott och öka tryggheten: I Brå-rapporten tas följande framgångsfaktorer upp:

- Polisen bör koncentrera sina insatser till platser och tider där flest brott begåtts (hot spots)
- Repressiva polisiära insatser blir bättre om de kombineras med insatser av social karaktär.
- Det kan vara effektivt att bevaka högaktiva kriminella om bevakningen kombineras med att de erbjuds sociala insatser.
- Situationell prevention har effekt, dvs att man minskar tillfällena till brott.
- Lokalt dialogbaserat polisarbete, i samverkan med andra, kan öka de boendes förtroende för polisen

Regeringen presenterar nytt brottsförebyggande program

Den 21 mars överlämnades regeringens brottsförebyggande program Tillsammans mot brott till riksdagen. I programmet beskrivs regeringens målsättningar för det brottsförebyggande arbetet inom olika politikområden. Programmet syftar till att öka kunskaperna om brottsförebyggande arbete. Det förväntas stimulera samverkan mellan fler aktörer. Programmet behandlar föräldraskapsstöd, avhopparverksamhet och återfallsförebyggande arbete. Det tar upp förebyggande åtgärder mot situationer eller platser där risken för brott är hög. Det gäller att trygga och säkra bostadsområden och få näringsliv, polis och kommun att samverka kring trygghetsfrågor i offentlig miljö.

Programmet är en del av en större satsning på brottsförebyggande arbete som hittills har inneburit en förstärkning av Brottsförebyggande rådets stödjande och samordnande roll. Regeringen har samtidigt gett länsstyrelserna en ny uppgift att stötta arbetet ute i landet. Resurstillskott omfattar 40 miljoner kronor per år.

Ett nytt nationellt brottsförebyggande program kommer att bli aktuellt senare.

Nils Öberg utredare

Regeringen har utsett Nils Öberg till särskild utredare för återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.

Utredningens uppdrag är att:

- Kartlägga kunskap om verkliga metoder samt analysera verksamheter som syftar till att förebygga att våld uppstår och återupprepas.
- Se över behov av stöd och vägledning för att utveckla återfallsförebyggande verksamhet samt lämna förslag på hur stödet kan utformas för att möjliggöra effektivisering av det arbetet.
- Se över socialnämndens ansvar för insatser till våldsutövare samt analysera hälso- och sjukvårdens förutsättningar att identifiera personer som kan komma att på nytt utöva våld mot närstående och hur dessa kan få behandling för att ändra sitt beteende.
- Främja och stärka samverkan mellan och inom socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsendets myndigheter.
- Ge en lägesbeskrivning av hur kommuner och ansvariga myndigheter tar hänsyn till och involverar det sociala nätverket kring våldsutövaren och den våldutsatta i arbetet med att förebygga och bekämpa våld i nära relationer.

- Kartlägga hur säkerheten för våldsutsatta kvinnor, barn och andra närstående i våldsutövarens familj hanteras i arbetet med våldsutövare, samt överväga och föreslå åtgärder för att stödja arbetet med att stärka närståendes säkerhet.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2018.

Varning för populistisk kriminalpolitik

Citat ur DN 2017-05-17 utklippt av Thomas Ekbohm

Kriminalpolitiken blir en stor fråga i nästa valrörelse... Vinden blåser i riktning mot längre straff, nya brottsrubriker och en tuffare behandling av unga, trots att forskningen inte ger stöd för att detta leder till minskad kriminalitet. Men med fokus på straffskärpningar är det lätt att visa politisk dådkraft. Straffen kan skärpas med ett klubbslag i riksdagen, att öka rättsväsendets förmåga att klara upp brott, eller få skolan att fungera bättre, tar tid och är komplicerat.

Väljarna efterfrågar hårdare tag, enligt politikernas analys. Och den bedömningen har funnits länge, också när brottsligheten minskade. Den förra borgerliga regeringen skärpte precis som denna straffen. Samtidigt blev antalet fångar allt färre och anstalter lades ned.

Förklaringarna är flera. Färre brott klarades upp och domstolarna dömde oftare till andra straff än fängelse. Retorik och verklighet pekade åt motsatt håll.

Eva Stenberg

Från en eftermiddag med Kriminalvårdens kamratförening

Kriminalvårdens kamratförening höll ett informationsmöte följt av årsmöte i Kriminalvårdens personalhotell fredagen den 19 maj. Närvarande under eftermiddagen var ett trettiotal personer.

Gustav Tallving, som arbetar i GD-staben, presenterade ett bokprojekt: *"För att förstå vart vi är på väg behöver vi veta varifrån vi kommer. Sverige från Insidan – antologi om svensk kriminalvård"*. Kriminalvårdens nye säkerhetsdirektör Kenneth Holm berättade om "Förändrade gängstrukturer och grövre våld. Säkerhetsarbetet i både frivård och anstalt möter nya utmaningar. Vilka verktyg har Kriminalvården att ta till idag och vad innebär den nya säkerhetsstrategin"? Vice förbundsordföranden i KRIS (Kriminellas revansch i samhället) Ali Reunanen berättade om sig om "KRIS 20 år 2017".

Årets kamrat, Michael Henningsohn, Rödjan, presenterades i en video. Ett rådslag angående aktuella frågor för föreningen hölls. Slutligen genomfördes årsmöte, vid vilket styrelsen beviljades ansvarsfrihet och en ny styrelse valdes:

Ordförande Sten-Åke Lövdahl (omval), ledamöter: Alf Andersson och Thomas Ekbohm (nyvalda på två år), Gert-Arne Sköld och Gunnar Warren (valda på två år 2016) och ersättare: Rolf E Johansson (omvald på ett år). Under kvällen var det samkväm med många minnen från kriminalvården.

Stockholm Criminology symposium

Symposiet som äger rum på Norra Latin I Stockholm 19 - 21 juni kommer som vanligt att hålla hög klass. 2017 års vinnare av Stockholmspriset i kriminologi, professor Richard E. Tremblay belönas för sin forskning kring föräldraskap, biologi, skolgång och brottsförebyggande åtgärder upp till 24 års ålder. Bland intressanta föreläsningar noterar vi ett föredrag om nordisk fängelseforskning – till ära av bortgångne professor Ulla Bondesson. Vi återkommer med rapport i höst. Se symposiets hemsida www.criminologysymposium.com.

Svenska Fångvårdssällskapets årsmöte

Svenska Fångvårdssällskapet har haft årsmöte den 30 maj i Stockholm. Den sittande styrelsen beviljades ansvarsfrihet och en ny styrelse valdes:

Lars Metelius omvaldes som ordförande för två år. Gunnel van der Put nyvaldes för två år.

Som ledamöter har Hans-Olof Larsson, Eva Maltinger, Magnus Björkander och Anders Lindblom ytterligare ett år kvar av sin mandatperiod.

Som suppleanter omvaldes Per Asplund och Håkan Lingblom för ett år.

Årsmötet beslutade att fastställa medlemsavgiften till 150 kr/år för enskild medlem och för organisation 200 kr.

På förslag från styrelsen beslutade mötet att utnämna Håkan Lingblom till hedersmedlem i Svenska Fångvårdssällskapet, för ovärderliga och mångåriga insatser för sällskapetets verksamhet.

Thomas Ekbom redogjorde kort för utgivningen av Tidskrift för Kriminalvård under året.

Planen ligger fast att utge fyra nummer/år.

Det är Thomas Ekbom och Birgitta Göransson som utgör redaktionen för tidskriften.

Vi behöver dig som betalande prenumerant!
Gå till formuläret på hemsidan och anmäl dig!

Medlemskap för privatpersoner i Svenska Fångvårdssällskapet
inklusive tidskriften kostar endast 150 kronor

Plusgirokonto 29 80 60 - 5

Fyll gärna i din e-postadress
och anmäl adressändringar på hemsidan.

www.tfkriminalvard.org/prenumeration/

På hemsidan finns många årgångar av Tfk samlade.

www.tfkriminalvard.org

